

დიანა მიქელაძე
ფილოლოგიის დოქტორი, ასოცირებული პროფესორი,
სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტი,
საქართველო, ახალციხე,
Dk.mikeladze@gmail.com, 599 38 03 09

მერი უოლსტონკრაფტი - პირველი ინგლისელი ფემინისტი მწერალი

მოკლე შინაარსი

ნაშრომის მიზანია წარმოადგინოს მეთვრამეტე საუკუნის ინგლისური ქალური პროზის პირველი ინგლისელი ფემინისტი მწერალი, ესეისტი და მოაზროვნე მერი უოლსტონკრაფტი, როგორც ერთ-ერთი პირველი მოაზროვნე ქალი, რომელმაც თავისი შემოქმედებით, საზოგადოებრივი ყურადღების ცენტრში მოაქცია ქალთა უფლებებისა და სქესთა თანასწორობის პრინციპები.

მიუხედავად უოლსტონკრაფტის შემოქმედების თემატური მრავალფეროვნებისა, ნაშრომში ძირითადი ყურადღება გადატანილია ქალთა აღზრდისა და განათლების უოლსტონკრაფტისეულ ხედვაზე, მის დასკვნებზე ქალთა განათლების უარყოფითი მხარეების შესახებ, ასევე წარმოჩენილია მისივე ხედვა ქალთა განათლების სწორი მიმართულებით განვითარების თეორიებზე.

მერი უოლსტონკრაფტის ცხოვრება და შემოქმედება საინტერესოა არა მარტო ისტორიული ან ლიტერატურული კუთხით, არამედ საინტერესოა, როგორც გასაღები მწერლის გახსნილი დამოკიდებულების წარმოსაჩენად მისი პერიოდის საზოგადოებაში ტაბუდადებული თემების მიმართ, რაც მეთვრამეტე საუკუნის ინგლისური კონსერვატიული საზოგადოებისათვის მიუღებელი იყო და რამაც გამოიწვია მწერლის სრული უარყოფა, მისი ნაწერებისადმი ინტერესის სრული დაკარგვა მეცხრამეტე საუკუნეში.

საკვანძო სიტყვები: ფემინისტი, ტაბუდადებული, ინტელექტუალური, ეგალიტარიზმი, ღვტაებრივი, მორჩილი, ემანსპირებული

Diana Mikeladze
Doctor of Philology, Associate Professor,
Samtskhe-Javakheti State University,
Georgia, Akhaltsikhe,
Dk.mikeladze@gmail.com, 599 38 03 09

MARY WOLLSTONECRAFT - THE FIRST ENGLISH FEMINIST WRITER

Abstract

The aim of the paper is to present Mary Wollstonecraft, the first English feminist writer, essayist and thinker in the eighteenth-century English women's prose, as one of the first women thinkers to bring the principles of women's rights and gender equality to the forefront of her public agenda.

Despite the thematic diversity of Wollstonecraft's work, the paper focuses on Wollstonecraft's view of women's upbringing and education, his findings on the downsides of women's education, and his views on theories of women's education development in the right direction.

The life and work of Mary Wollstonecraft is interesting not only from a historical or literary point of view, but also as a key to the writer's open attitude towards taboo topics in the society of his time, which was unacceptable to eighteenth-century English conservative society.

key Words: Feminist, taboo, intellectual, egalitarianism, divine, obedient, emancipated

მიზანი. ნაშრომის მიზანია განვიხილოთ მეთვრამეტე საუკუნის ინგლისური მწერლობის ერთ ერთი პირველი ფემინისტი ავტორის, მერი უოლსტონკრაფტის ცხოვრებისეული და შემოქმედებითი გზა. ქალი მწერლის გაბედული და დაუღალავი ბრძოლა სტეროტიპების, მკაცრი მორალის, ცხოვრების მანკიერი მხარეების, სოციალური და საგანმანათლებლო სისტემის რადიკალური გარდაქმნისათვის.

კვლევის მეთოდი. ნაშრომის ძირითადი მიზნის განხორციელებისათვის გამოყენებულია ბიოგრაფიული კვლევის მეთოდი, დაკვირვების, დედუქციის, ტექსტუალური ანალიზის, თვისობრივი კვლევის მეთოდი.

შესავალი. მწერალ ქალთა უმრავლესობის მთავარი მიზანი ქალთა ჩაგვრის, მათ მიმართ უსამართლო დამოკიდებულების,

ქალთა უთანასწორობის წინააღმდეგ ხმის ამოღება იყო. ქალი მწერლები შორეული საუკუნეებიდანვე ცდილობდნენ დაეძლიათ ეპოქის მკაცრი მორალი, მოძველებული ცრურწმენები, დაემსხვრიათ სტერეოტიპები, თუმცა მათ არც თუ ისე ადვილი გზის გადალახვა უწევდათ მჩაგვრელი პატრიარქალური წყობის გამო.

პატრიარქალური საზოგადოება გონიერ ქალებს მკაცრი განსჯის საგნად აქცევდა, ისინი ხშირ შემთხვევაში შეიძლება სასჯელის მსხვერპლიც გამხდარიყვნენ, მათი ნააზრევნი მკაცრ ცენზურას გადიოდა, რის გამოც სათქმელი გარკვეული დოგმების ქვეშ უნდა გადმოეცათ, შეესწავლათ ის განმასხვავებელი უპირატესობები, რაც ასე უკან ხევდათ მათ და ცხოვრების სარბიელზე მამაკაცის თვინიერებასა და მორჩილებას, მათ მიმართ მოწიწებით დამოკიდებულებას აიძულებდა. ისინი, უთანასწორო პირობებში ცდილობდნენ დაემტკიცებინათ, რომ ქალის გონება არაფრით ჩამოუვარდება მამაკაცის გონებას. მათ სწამდათ, თუ ზოგადად ქალი არ აღიქმებოდა კაცივით ნიჭიერ და გამჭრიახ არსებად, ეს მხოლოდ და მხოლოდ ქალთა აღზრდის ტრადიციული მეთოდების, მათი განათლებისადმი სკეპტიკური დამოკიდებულების, მანკიერი სისტემისა და მამაკაცთა გაბატონებული მდგომარეობის ბრალი იყო. ცხოვრების მანკიერი სისტემა, ცხოვრების არასწორად აღქმული მორალი, უშლიდა ხელს ე.წ. „მეორე სქესის“ წარმომადგენლებს თავი დაემკვიდრებინათ მეცნიერებაში, ხელოვნებასა და ლიტერატურაში. იმისათვის, რომ ინტელექტუალურად ამაღლებულიყვნენ და კაცებს გათანაბრებოდნენ, ისინი საჭიროდ თვლიდნენ, მანკიერი სტრუქტურის ძირფესვიანად გარდაქმნას.

მსჯელობა. ერთ-ერთი პირველი მწერალი ქალი, რომელმაც ყურადღების ცენტრში დააყენა ქალსა და მამაკაცს შორის თანასწორობის საკითხი, გახლდათ ინგლისელი მწერალი და ფილოსოფოსი, მოაზროვნე ქალი - მერი უოლსტონკრაფტი - ქალთა საგანმანათლებლო და სოციალური თანასწორობის დამცველი, რომელიც მოითხოვდა ქალთა სტატუსის გაუმჯობესებას ისეთი პოლიტიკური ცვლილებებით, როგორიცაა ეროვნული საგანმანათლებლო სისტემის რადიკალური რეფორმა.

მე-20 საუკუნის ბოლომდე, უოლსტონკრაფტის ცხოვრებას უფრო მეტი ყურადღება ექცეოდა, ვიდრე მის ნაწერებს. უოლსტონკრაფტის ადრეულ ნამუშევრებში ყურადღება მთლიანად

ქალთა სოციალური მდგომარეობის გაუმჯობესებაზე და მათი სწორი მიმართულებით განათლების საკითხებზეა გადატანილი. მერი უოლსტონკრაფტი, რომელიც ქორწინების შემდეგ ცნობილია, როგორც მერი უოლსტონკრაფტი-გოდვინი (1759-1797) სამუალო შესაძლებლობის ოჯახიდან გახლდათ, სადაც 7 ბავშვი იზრდებოდა. ის სახსრები, რაც გააჩნდათ, ოჯახმა მხოლოდ ვაჟის განათლებაზე დახარჯა. მერის და თავის დებს თვითგანათლებაზე მოუხდათ ზრუნვა. ოჯახიდანვე საკუთარ თავზე იწვინია ქალის უსამართლო ბედი. მამა უაზრო ახირებების კაცი იყო და ხშირად აყენებდა ოჯახს, განსაკუთრებით კი, დედას, უხერხულ მდგომარეობაში, როცა ის ნასვამ, უფრო სწორად მთვრალ მდგომარეობაში იმყოფებოდა. ჯერ კიდევ ბავშვი, მერი უოლსტონკრაფტი იძულებული იყო მშობლების საძინებლის წინ დაწოლილიყო, რათა საჭიროების შემთხვევაში, რაც მამის ახირებული ხასიათით გამოიხატებოდა, დაეცვა დედა, რომელშიც ის უსუსურ, მორჩილ და დაუცველ ქალს ხედავდა. ასევე ყურადსაღებია ის ფაქტი, რომ მერიმ საკმაო როლი ითამაშა, რათა მისი ორი და მოძალადე და რთული ხასიათების მქონე მეუღლეების მსხვერპლი არ გამხდარიყო, მოუწოდა მათ დაეტოვებინათ თავიანთი ქმრები, რომლებიც პრობლემებს უფრო ქმნიდნენ ცხოვრებისეული უღლის გაწევის დროს. მერიმ კარგად იცოდა, რომ მისი დები დაგმობილნი და განწირულნი იქნებოდნენ საზოგადოებისაგან, ვეღარ შეძლებდნენ მეორედ ქორწინებას დოგმატური შეხედულებების გამო, მაგრამ ის მზად იყო დედობრივი ზრუნვა გამოეჩინა როგორც მორალური, ასევე ეკონომიკური კუთხითაც კი. ჩვენი აზრით, სწორედ აქ იწვინია ქალის უსამართლო ბედი ქალთა უფლებებისა და განათლებისათვის მებრძოლმა ინგლისელმა მწერალმა ქალმა, რაც შემდეგ კიდევ უფრო მკაფიოდ გამოვლინდა გუვერნანტად და სკოლაში მუშაობის პერიოდში. სწორედ ამ პერიოდში დაიწყო მერის ფიქრები ქალთა განათლების აუცილებლობაზე, რადგან განათლებას მიიჩნევდა იგი ქალთა არც თუ ისე სავალალო მდგომარეობიდან თვითგამორკვევისა და საკუთარი უფლებებისათვის ბრძოლის ერთადერთ იარაღად არსებულ დოგმატურ საზოგადოებაში.

მოვიშველიებთ ფოლკნერის სიტყვებს და ჩვენც გავიმეორებთ, რომ მერი უოლსტონკრაფტის შემოქმედება უნდა განვიხილოთ იმ ისტორიულ, სოციალურ და პოლიტიკურ კონტექსტში, რომელშიც

მწერალ ქალს სისხლის ფასად უჯდებოდა თითოეული გაბედული სიტყვის თქმა და ქმედება, რომ არა ის და ქალთა მწერლების მთელი პლეადა, რომელთა შემოქმედება დღევანდელი მდგომარეობიდან შეიძლება ღირებულად არც კი ჩაითვალოს, ჩვენი საზოგადოება არ იქნებოდა თავისი განვითარებით იქ, სადაც დღეს ვართ (მანუსი, 1993; 38-39).

მერი უოლსტონკრაფტს დიდი წვლილი მიუძღვის იმაში, რომ დღეს ქალს აქვს განათლების, შრომის, არჩევნებში ხმის მიცემის, მამაკაცთა გვერდით თანასწორ პირობებში ყოფნის და შრომის უფლება. შეიძლება თამამად განვაცხადოთ, რომ მერის ნაწარმოებებს აქვს საკმაოდ დიდი მნიშვნელობა, როგორც ქალთა დღევანდელი, ასევე ჩვენი სამომავლო მდგომარეობისათვის.

პირად წერილში მერი თავის მეგობარს წერდა, რომ „მე ქალთა სახეობაში პირველი წევრი ვიქნები, პირველი ქალი, ვინც ინტელექტუალური მუშაობით, სახელდობრ წერით ირჩენს თავს“ (თოდი, 2004; 139). ამ საქმეში უოლსტონკრაფტს ძალიან დაეხმარა ჯოზეფ ჯონსონი, ძალიან ცნობილი ინგლისელი გამომცემელი და მეცენატი. და რომ არა მისი მხარდაჭერა, ალბათ, მერის ნაშრომები ამ რაოდენობით არ გამოქვეყნდებოდა. თავიდან უოლსტონკრაფტი თავს ირჩენდა მხატვრული ლიტერატურის რეცენზიების დაწერით და თარგმნიდა გერმანულიდან ფილოსოფიურ და პოლიტიკურ ნარკვევებს. საკუთარი ტექსტი, რომელიც გამოაქვეყნა, იყო „ფიქრები ქალიშვილების აღზრდის შესახებ“, რომელიც დიდაქტიკური ტრაქტატია და შეიცავს გარკვეულ მოსაზრებებს იმის შესახებ, თუ როგორ არის უკეთესი საშუალო კლასის ქალიშვილების აღზრდა. ამავე პერიოდში გამოაქვეყნა თავისი პირველი რომანი „მერი - გამოგონილი ამბავი“ და ასევე დიდაქტიკური საბავშვო წიგნი „ნამდვილი ამბები რეალური ცხოვრებიდან“. მისი შემოქმედება ძირითადად ეძღვნება ქალებს, მათ პრობლემებს, ურთიერთობებს. იგი არასოდეს ერიდებოდა თავის ნაწერებში ღიად განეხილა ტაბუდადებული თემები. ამიტომ მისი ყოველი ნაწერის გამოსვლას ხმაურის გარეშე არ ჩაუვლია. იგი გაცნობისას არავის ტოვებდა გულგრილს. ის უყვარდათ ან სძულდათ (<https://library.iliauni.edu.ge/wp-content/uploads/2017/03/meri-uolstonkraphti-V-I.pdf>)

მერი ცნობილია, როგორც ავტორი 1792 წელს გამოქვეყნებული კლასიკური ნაშრომისა - „ქალის უფლებების დაცვა“ („Vindication of The Rights of Woman“), რომელშიც მყარ ეთნიკურ სისტემაზე დაყრდნობით მოყვანილი იყო არგუმენტირებული მსჯელობა ქალთა ემანსიპაციის საკითხზე. მერი უოლსტონკრაფტი ნაშრომში უპირისპირდება გაბატონებულ იდეოლოგიას ქალთა ინტელექტუალური არასრულფასოვნების შესახებ. იგი იყო პირველი ინგლისელი მწერალი ქალი, რომელმაც იქადაგა ეგალიტარიზმი, როგორც იდეოლოგია და ეჭვქვეშ დააყენა გაბატონებულ მეფეთა და ქალთა თანდაყოლილი ღვთაებრივი უფლებები. "I build my belief on the perfection of God"(ჰაგელმანი, 1967 ; 94), - თამამად აცხადებს იგი ნაშრომში.

ნაწარმოებში „მამაკაცის უფლებების დაცვა და ქალთა უფლებების დაცვა“ („Vindication of the Rights of Man and Vindication of the Rights of Woman“) ის ილაშქრებს „მემკვიდრეობით მიღებული არისტროკრატიის“ წინააღმდეგ და უპირატესობას გონებასა და განათლებას ანიჭებს. (ჰაგელმანი,1967; 63).

იგი აცხადებს, რომ ემანსპირებულ ქალს იგივე ასპარეზი რომ მიეცეს და შესაძლებლობები, რაც კაცს დაბადებიდან ენიჭება, ისიც ისევე გამოიყენებდა თავის შესაძლებლობებს და დაჩაგრავდა მამაკაცს, რათა მისთვის ის ტკივილი მიეყენებინა, რასაც ემანსპირებული ქალი განიცდის.

"Consider whether, when men contend for their freedom, and to be allowed to judge for themselves respecting their own happiness, it be not inconsi-tent and unjust to subjugate women, even though you firmly believe that you are acting in the manner best calculated to promote their happiness? Who made man the exclusive judge, if woman partake with him the gift of reason?" (ჰაგელმანი, 1967;87)

მაშინ, როცა მამაკაცები იბრძვიან თავიანთი თავისუფლებისათვის და თავად განსაზღვრავენ ბედნიერებას, განა არ არის უსამართლობა ქალის მათი მორჩილების ქვეშ ყოფნა, თუნდაც თითოეული ქმედება, თქვენი აზრით იყოს საუკეთესოდ გათვლილი ქალის ბედნიერებისათვის. ვინ აქცია კაცი ექსკლუზიურ მოსამართლედ, თუ ქალი მასთან ერთად გონიერების საჩუქარია? მერი თვლიდა, რომ „ბუნებას, უფრო ზუსტად - ღმერთს, უდიდესი კეთილშობილური ბუნებით ჰქონდა და ჰყავდა შექმნილი ყველა და ყველაფერი. თუმცა კაცმა აურია ყველაფერი თავისი ძალისა და

უპირატესობის დასამტკიცებლად“. მწერალ ქალს ღმერთის მიერ შექმნილი კანონზომიერების აღდგენა შესაძლებლად მიაჩნდა მხოლოდ და მხოლოდ გონებისა და განათლების გამოყენებით.

"Nature, or to speak with strict propriety, God, has made all things right; but man has sought him out many inventions to mar the work" (ჰაგელმანი, 1967; 34).

თანასწორობის კონცეფცია იყო, მონობისა და მორჩილების კრიტიკოსის, მთავარი წერის თემატიკა.

„ჭეშმარიტება, თუ მე ამ სიტყვის მნიშვნელობა მესმის, კაცისთვის და ქალისთვის ერთი და იგივე უნდა იყოს; ფანტასტიკური ქალური ხასიათი კი, ასე ლამაზად რომ გვიხატავენ პოეტები და მწერლები, მსხვერპლად მოითხოვს ჭეშმარიტებას და გულწრფელობას. სათნოება ფარდობითი ცნება ხდება, რომელსაც, სარგებლიანობის გარდა, არავითარი სხვა საფუძველი არ გააჩნია; ხოლო მამაკაცებს აქვთ პრეტენზია, თვითნებურად იმსჯელონ და საკუთარ მოხერხებულობას მოარგონ ეს სარგებლიანობა“ (გოდვინი 1972, 47). ის მკაცრად დაუპირისპირდა გაბატონებულ იდეოლოგიას ქალების არასრულფასოვნებაზე. მას სწამდა, რომ მეთვრამეტე საუკუნეში ინგლისის ქალთა სკოლებში მიღებული განათლება მათივე დამონებას ემსახურებოდა, ქალს ასწვლიდნენ ქვევის წესებს, ხელობას, მუსიკას, ცეკვას, ანუ მხოლოდ იმას, რაც სასიამოვნო გარემოს შექმნას ემსახურებოდა მეუღლისათვის თანაცხოვრების პერიოდში, რადგან ისტორია, ფილოსოფია და ლიტერატურა ითვლებოდა საგნებად, რომლის აღქმა ქალის გონებისათვის მიუწვდომელი იყო. მამრობითი სქესის წარმომადგენლებმა დაიმორჩილეს ქალები, უარყვეს მათი განვითარების შესაძლებლობა, მსჯელობის უნარი. ამიტომ, მერი უოლსტონკრაფტს განათლების სისტემაში რადიკალური ცვლილებები მიაჩნდა ქალის უფლებების აღდგენის მთავარ და აუცილებელ ფაქტორად. მეგობრებთან ურთიერთობა, სხვადასხვა ასოციაციებთან თანამშრომლობა და საკუთარი პიროვნული გამოცდილება გზას უხსნიდა და უფართოებდა ცოდნის არეალს, რათა მას ჩამოეყალიბებინა სამუშაო გეგმა ქალთა სწორი მიმართულებით განვითარებისაკენ. ის ითხოვდა ქალთა და ვაჟთა სასწავლებლის გაერთიანებას, რათა ორივე სქესის წარმომადგენელს გვერდიგვერდ, თანაბარ პირობებში,

ერთი და იგივე საგნები თუ საკითხები ესწავლათ და ერთნაირად შეეცნოთ სამყარო.

მერი უოლსტონკრაფტმა შეხედულებები და პრინციპები განათლების შესახებ ჩამოაყალიბა შემდეგ ნაწერებში:

- „ფიქრები ქალიშვილთა განათლების შესახებ“ (1787), (Thoughts on the Education of daughters;

- „ქალის უფლებების დაცვა“ (1792),(Vindication of the Rights of Woman);

- „მერი (მხატვრული ნაწარმოები)“ (1788)(Mary, a fiction);

- „მარია ან ქალის შეცდომები“ (1798).(Maria or The Wrongs of a Woman).

თითქმის ყველა მათგანში ის ავითარებს შემდეგ აზრს, რომ აუცილებელია რევოლუციის მოხდენა ქალური მანერების აღქმასთან დაკავშირებით, რათა მათ დაუბრუნდეთ დაკარგული ღირსება და გადაიქცნენ ადამიანთა სახეობის სრულფასოვან ნაწილად, მათი გარდაქმნისა და განათლებისათვის მუშაობა და ძალისხმევა აუცილებელია მსოფლიოში განსახორციელებელი რეფორმების ჩასატარებლად:

"It is time to effect a revolution in female manners time to restore to them their lost dignity - and make them, as a part of the human species, labour by reforming themselves to reform the world."(ჰაგელმანი, 1967;132).

მას სწამდა, რომ თუ ქალები ვერ მოიპოვებდნენ თავისუფლებას, ვერ შეძლებდნენ დამოუკიდებელ აზროვნებას და მათი სურვილები აგებული იქნებოდა სხვათა სურვილებზე, დამოუკიდებელი ქმედებების არქონა ცუდ შედეგს გამოიღებდა დაქვრივებისა და განქორწინების შემთხვევაში. მხატვრული ნაწარმოებები „მარია“ და „მარია ან ქალის შეცდომები“ მას დაწერილი აქვს საშუალო ფენიდან გამოსული ქალებისათვის, რომლებსაც იგი არასრულფასოვან არსებებად („the half-beings“) მოიხსენიებს. მას სურს ქალებს დაანახოს ის მძიმე ეფექტი, რაც შეიძლება ცუდ, არასწორ აღზრდას მოჰყვეს. იგი ეყრდნობა საკუთარ გამოცდილებებს და აღწერს სოციალურ, სამოქალაქო და პოლიტიკურ უსამართლობას, რომელსაც ქალები განიცდიდნენ. საუბრობს იმ სავალალო და საბედისწერო შედეგებზე, რაც არაადეკვატურ განათლებას მოაქვს. ორივე ნაწარმოებში წარმოდგენილია უბედური

ქალების სახეები, რომლებიც ძალიან გვიან, ნელა, მაგრამ მაინც აანალიზებენ თავიანთი უბედურების მთავარ მიზეზს.

რომანი “მარია ან ქალის შეცდომები”(Maria or The Wrongs of a Woman) მერის მეუღლემ, უილიამ გოდვინმა გამოაქვეყნა მისი სიკვდილის შემდეგ 1798 წელს. ნაწარმოები ხშირად განიხილება, როგორც მისი ყველაზე რადიკალური ფემინისტური ნაშრომი (ქინსლი,1980; 18).

უოლსტონკრაფტის ფილოსოფიური და გოთური რომანი ტრიალებს ქმრის მიერ საგიჟეთში დატყვევებული ქალის ისტორიის გარშემო. ნაწარმოებში მერი უოლსტონკრაფტი აკრიტიკებს მეთვრამეტე საუკუნის ბრიტანეთის ქორწინების ინსტიტუტსა და იურიდიულ სისტემას, რომელიც იცავდა მას. ნაწარმოები ავტობიოგრაფიულია და ძალიან ბევრი დეტალი მერი უოლსტონკრაფტს საკუთარი ცხოვრებიდან აქვს აღებული, თუმცა ეს კვლევის ცალკე საკითხია. ნაწარმოებში მერი ქალებისადმი მამაკაცების მონური დამოკიდებულების წინააღმდეგ მრისხანე და ხმალამოღებულ მებრძოლ ქალად გვევლინება. რომანი გამოქვეყნებისთანავე არ მიიღო საზოგადოებამ და იგი არაპოპულარული გახდა, თუმცა ნაწარმოებისადმი დიდი ყურადღება გამოიჩინეს მეოცე საუკუნის ფემინისტმა კრიტიკოსებმა და იგი ხშირად განიხილება როგორც ქალების უფლებების, მათი უკეთესი, თავისუფალი ცხოვრებისათვის გამოსაფხიზლებლად დაწერილი ნაწარმოები.

ქალთა განათლების საკითხებს ეხება ნაწარმოები „ფიქრები ქალიშვილის განათლებაზე“ („Thoughts On the Education of Daughters“), რომელშიც იგრძნობა ფემინისტი ქალის დიდი სურვილი, იზრუნოს თავისი სქესის წარმომადგენელთა განათლებაზე, ის იძლევა რჩევარეკომენდაციას ქალიშვილთა აღზრდისა და განათლების შესახებ, რომელსაც ქალთა სკოლაში მიღებულ, საკუთარ გამოცდილებაზე დაყრდნობით იყენებს. ის ხაზს უსვამს რადიკალურ მოთხოვნებს, რომელიც აუცილებელია აღზრდის დროს.

მერი უოლსტონკრაფტი დიდ მნიშვნელობას ანიჭებს ძუძუთი კვებას „Mother ought to suckle her child“, ის ასევე საუბრობს დედის როლზე შვილის გონების განვითარებაში და ურჩევს დედებს, შეეცადონ, თავიანთ შვილებს ასწავლონ მათი იდეების კომბინირება, რადგან მათთვის უფრო სასარგებლო იქნება შეადარონ და განაალიზონ მსგავსებისა და განსხვავებების არსი, რადგან ფიქრი

აუცილებელია თითოეული ინდივიდისათვის, როგორც გონების მეტად სერიოზული ვარჯიში:

"Above all, try to teach them to combine their ideas. It is of more use than can be

conceived, for a child to learn to compare things that are similar in some respects, and different in others. I wish them to be taught to think-thinking , indeed, is a severe exercise" (უოლსტონკრაფტი, 1787; 22-25)

ქალიშვილების აღზრდისას, მერი უოლსტონკრაფტის აზრით, მთავარია მოპყრობა და მათ მიმართ დამოკიდებულება. პირველ რიგში, ისინი უნდა ჩათვლილიყვნენ პიროვნებებად და არა ნივთებად. მწერალი ქალი განსაკუთრებით უსვამს ხაზს ქალების ინტელექტუალური გამოფხიზლების აუცილებლობას.

მერი უოლსტონკრაფტის პერიოდში თითოეული მისი ნათქვამი ან მოწოდებული რჩევა აღიქმებოდა ექსტრემისტულად, თუმცა დღეს, 200 წლის შემდეგ, ისინი ეხმიანებიან ჩვენი განათლების მეთოდებს. მრავალრიცხოვანი ჩამონათვალიდან მოვიყვანთ რამდენიმე მეთოდს, რომელზეც საუბარია ნაწარმოებში „ქალთა განათლების შესახებ“

- წახალისეთ ბავშვები, რათა მათ თავისუფლად, ყოველგვარი ძალდატანების გარეშე დასვან კითხვები მათთვის საჭირო საკითხებზე.

- სხვადასხვა ისტორიების მოყოლოთ ასწავლეთ ბავშვს, სწორად ჩამოაყალიბოს თავისი აზრი.

- აღზრდის დროს განუვითარეთ მათ წერისა და ხატვის, ხელოვნების ინტერესი და ა შ.

მერი უოლსტონკრაფტი აკრიტიკებდა მე-18 საუკუნის სკოლის საგანმანათლებლო სისტემას. იგი მასწავლებლებს „პედანტ ტირანებად“ მოიხსენიებდა, მათი აპათიური, უგულო დამოკიდებულების გამო აღსაზრდელებისადმი, რომლებიც ამბობდნენ, რომ ისინი თავის მოვალეობას ასრულებდნენ, მაგრამ ვერ ხედავდნენ როგორ ანადგურებდნენ მორალურად უმრავლესობას. მეთვრამეტე საუკუნის სკოლები, მისი აზრით, იყო ის ადგილები, სადაც მხოლოდ ცუდ მანერებს ითვისებდნენ მოსწავლეები, სადაც მათი ფიზიკური და ინტელექტუალური ზრდა ფერხდებოდა.

მისი შემოქმედების ერთ-ერთ დადებით მხარედ შეიძლება ჩაითვალოს ის, რომ ის არა მარტო აკრიტიკებდა, არამედ გამოსავალსაც სთავაზობდა თავის თანამედროვე საზოგადოებას. მან

შექმნა სკოლის მოდელი, რომელიც საკმაოდ წინგადადგმულ ნაბიჯს და სიახლეს წარმოადგენდა, რომლის მიზანიც იყო კარგი მოქალაქეების ფიზიკური და გონებრივი აღზრდა, რომელიც დამყარებული იქნებოდა ქალთა და ვაჟთა თანასწორობის პრინციპზე. სკოლა, სადაც ერთად, გვერდიგვერდ ჰარმონიულ, დისციპლინირებულ გარემოში ისწავლიდნენ ქალები და ვაჟები, სკოლა, რომელსაც ერთი და იგივე მოთხოვნები ექნებოდა თითოეულ მოსწავლეზე, სკოლა, რომელსაც ექნებოდა სათამაშო მოედანი ბავშვთა ფიზიკური გაჯანსაღებისათვის და წამახალისებელი ღონისძიებები. ფიზიკურ კულტურას ადგილი უნდა დაეკავებინა წამყვანი დისციპლინების გვერდით და ა. შ.

მოვიყვანთ მაგალითს მისივე ნაწარმოებიდან „ქალთა განათლების შესახებ“ (Thoughts On the Education of Daughters“):

„წარმოვიდგინოთ მისაღები აზროვნების ქალი, რომლის სხეულიც გაძლიერებულია ვარჯიშით; ამავე დროს, მისი გონება თანდათან ვითარდება იმისათვის, რომ გააცნობიეროს ცხოვრების მორალური მოვალეობები და გაიგოს, რაში მდგომარეობს ადამიანის სათნოება და ღირსება. ასეთი ქალი თავისი ვალდებულებების აღსრულებაში ჩამოყალიბებულია და იგი სიყვარულით დაქორწინდება, თუმცა კეთილგონიერებას არ დაკარგავს და ოჯახური ბედნიერების მიღმაც იხედება. მას ქმარი პატივს სცემს ისე, რომ არ სჭირდება ეშმაკურ ხერხებს მიმართოს... მაგრამ ბედისწერა ამ კავშირს არღვევს, ქალი ქვრივდება და შეიძლება მატერიალური უზრუნველყოფის გარეშეც რჩება, მაგრამ ის არ არის უსუსური, ბედის სიმუხთლე მტკივნეულია; მაგრამ მას შემდეგ, რაც დროის დინება მწუხარებას მელანქოლიურ სევდად გარდაქმნის, მისი გული გაორმაგებული სიყვარულით მიუბრუნდება შვილებს და მათი უზრუნველყოფისათვის ზრუნვა და სიყვარული საკრალურ-ჰეროიკულ იერს აძლევს მის დედობრივ მოვალეობებს... (გოდვინი, 1972; 32-33)

ფეხმძიმე ქალის, ჩვილის მოვლა პატრონობის, აბორტის და სხვა მრავალი საჭირბოროტო თემატიკაც არ გამოპარვია მერი უოლსტონკრაფტს მხედველობიდან. თითოეული საკითხის კვლევა დამოუკიდებელ ცალკე ნაშრომად შეიძლება განვიხილოთ სამომავლოდ, რადგან ერთი კვლევის ფარგლებში ძნელია შევეხოთ ყველა საკითხს, რომელსაც მერი ავითარებს თავის არც თუ ისე

რაოდენობრივად მცირე ნაშრომებსა თუ ნაწარმოებებში. მისი თითოეული ნაწარმოები სხვადასხვა კუთხით შეგვიძლია განვიხილოთ, თუმცა ჩვენს მიზანს წარმოადგენდა ზოგადი წარმოდგენის შექმნა მერი უოლსტონკრაფტის ცხოვრებისა და მოღვაწეობის შესახებ, მისი შემოქმედების ძირითადი და მნიშვნელოვანი თემატიკის, ქალთა უფლებებისა და ქალთა განათლების საკითხების წინ წამოწევა და მწერლის ხედვის გაანალიზება. მინდა აღვნიშნო, რომ მას შექმნილი აქვს მცირე ზომის ესეები, მიძღვნილი სხვადასხვა საკითხისადმი, რომლის წინაშეც, მწერლის აზრით, შეიძლებოდა დამდგარიყო მეთვრამეტე საუკუნის ქალი, როგორცაა მაგ. ესეებში: „ძუძუთი კვება“, „მორალური დისციპლინა“, „საგარეო მიღწევები, რომელიც ნამდვილ განათლებასა და დამოუკიდებლობას უსვამდა ხაზს“, „ხელოვნური მანერები“, „ჩაცმულობა“, „ხელოვნება და ხატვა“, „კითხვა“, „პანსიონატი“, „ხასიათი“, „ქალთა სავალალო მდგომარეობა“, „მოდური განათლება და ბედის გარეშე დარჩენა“ „სიყვარული“, „ქორწინება“, „სასოწარკვეთილი ფიქრები (ავადმყოფობასა და სიკვდილზე)“, „იმედგაცრუება“, „მოსამსახურეების მოპყრობა“. მერი უოლსტონკრაფტი აძლევდა რჩევა-დარიგებას და რეკომენდაციას ქალებს, მოუწოდებდა განათლებისაკენ და მათ სამომავლო თავისუფალი ცხოვრებისათვის ამზადებდა. მისი აზრით, განათლებული ადამიანი უკვე არის ღირსეული პიროვნება, რომელიც აანალიზებს თავის უფლებებს და არ ეშინია დაუპირისპირდეს მოძველებული აზროვნების საზოგადოებას, რომელსაც შეუძლია ნივთივით მოექცეს ქალს. განათლებული ქალის უპირატესობას წარმოადგენს იქორწინოს თავისი სიყვარულით და არა მშობლებისა ან გამდიდრების სურვილით. განათლებული ქალი პატივისცემას მეტად მოიპოვებს თავისი მეუღლისაგან, ის იქნება შვილების დამცველი ძლიერი დედა, ის უფრო კარგად, გონივრულად გაუძღვება ოჯახს და არც დაქვრივების შემდეგ ექნება ცხოვრების შიში. ის იქნება დამოუკიდებელი პიროვნება, რომელიც მეუღლის გარდაცვალების შემდეგ წარმართავს მის საქმეებს და სანაცვლოდ ის მოიპოვებს სიყვარულს, პატივისცემას. ძლიერი ქალი გაზრდის ძლიერ შვილებს და იგი სამაგალითო და მისაბამი იქნება თავისი შვილებისა და ახლობელი ადამიანებისათვის.

დასკვნები და შედეგები. ამგვარად, უოლსტონკრაფტის შემოქმედების ერთ-ერთ მთავარ მიზანს ქალის ადგილის პოვნა წარმოადგენდა საზოგადოებაში, მას ქალთა უუფლებო მდგომარეობის ძირითად საფუძვლად მამაკაცი მიაჩნია. ის თავისი დაწვრილებითი აღწერილობით, ფსიქოლოგიურ-ფილოსოფიურ პლანში აღწერილ შემოქმედებით ნაშრომებში ცდილობს გამოაფხიზლოს ქალები, სახავს მათ განათლებას როგორც ბრძოლის მთავარ იარაღს და მათ მოუწოდებს თავიანთი უფლებების დასაცავად და „მორჩილი“ მდგომარეობიდან გამოსასვლელად საკუთარი ქმედებებით, ცოდნით, გონებით და ფიზიკური სიძლიერით.

გამოყენებული ლიტერატურა:

თოდი...2004: Janet Todd, *The Collected Letters of Mary Wollstonecraft*, Columbia University Press.

მანუს..., 1993: Alice L. Manus, *Visions of Mary Wollstonecraft: Implications for Education*, Texas A&M University.

ჰაგელმანი...1967: Charles W. Hagelman, *Wollstonecraft Mary, A VINDICATION OF THE RIGHTS OF WOMAN; With strictures on political and moral subjects*. NY: Norton, (edited with introduction, chronology and bibliography, by Charles W. Hagelman Jr. [Norton Library] Fifth printing.

უოლსტონკრაფტი... 1787: Mary Wollstonecraft Godwin, *Thoughts on the Education of Daughters*, (Reprinted 1972, Clifton, NJ: Augustus M. Kelley Publishers. First Edition 1787, Printed for J. Johnson, no.72, St. Paul's Churchyard).

ქინსლი... 1980: Edited by James Kinsley and Gary Kelly, *Wollstonecraft Mary, MARY and THE WRONGS OF WOMAN*; Oxford: Oxford University.

<https://library.iliauni.edu.ge/wp-content/uploads/2017/03/meri-uolstonkraphti-V-I.pdf>